

ДОДАТОК А
СЛАЙДИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

Атестаційна робота магістра

**Дослідження різницевих рівнянь для моделювання та аналізу дискретних
динамічних систем**

Виконав: ст. гр. ІПЗМ-18-3

Кам'янський І. А.

Науковий керівник:

проф. Власенко Л. А.

МЕТА РОБОТИ

- Дослідити та аналізувати методи моделювання дискретних динамічних систем;
- Вивчення та аналіз існуючих методів інтелектуального аналізу даних;
- З'ясувати, як здійснюється моделювання часових рядів за допомогою різницевого рівнянь;
- Навчитися будувати математичні моделі часових рядів, що дозволяють адекватно описувати досліджувані процеси за допомогою різницевого рівнянь.

Актуальність роботи

Розвиток методів запису і зберігання даних привело до стрімкого зростання обсягів інформації, що збирається і аналізується. Обсяги даних настільки значні, що людині просто не під силу проаналізувати їх самостійно. Найбільший інтерес до технологій інтелектуальної обробки даних, в першу чергу, проявляють компанії, що працюють в умовах високої конкуренції та мають чітку групу споживачів, таких як роздрібна торгівля, фінанси, зв'язок та маркетинг.

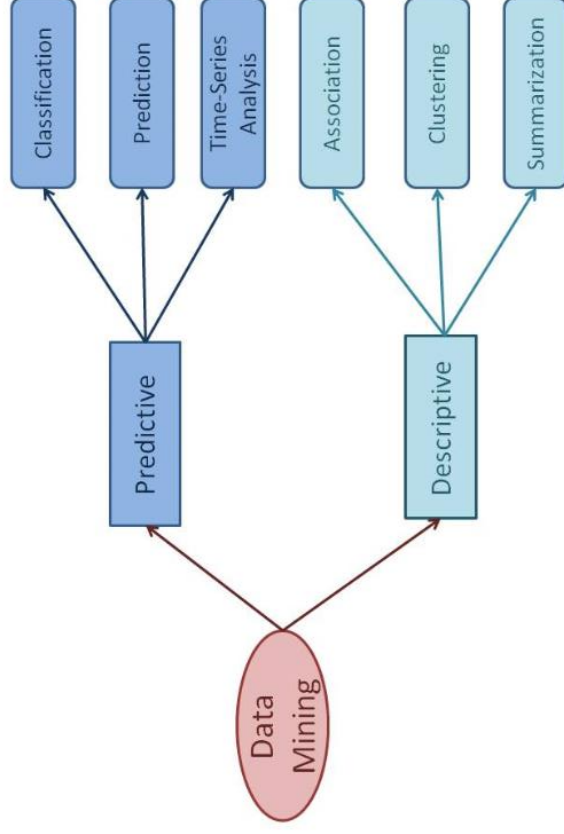
Тому вибір задалегідь ефективного методу для інтелектуальної обробки даних є дуже важливим питанням на сьогоднішній день.

Інтелектуальний аналіз даних або Data Mining

Data Mining - це процес виявлення в "сирих" даних раніше невідомих нетривіальних практично корисних і доступних інтерпретації знань, необхідних для прийняття рішень в різних сферах людської діяльності.

Корисність полягає в тому, що ці знання можуть приносити певну вигоду при їх застосуванні. Знання повинні бути зрозумілі для користувача не в математичному вигляді. Наприклад, найпростіше сприймаються людиною логічні конструкції "якщо ... то ...".

Завдання, які вирішуюються методами Data Mining

1. Класифікація.
2. Регресія, в тому числі завдання прогнозування.
3. Кластеризація.
4. Асоціація.
5. Послідовні шаблони.
6. Аналіз відхилень.

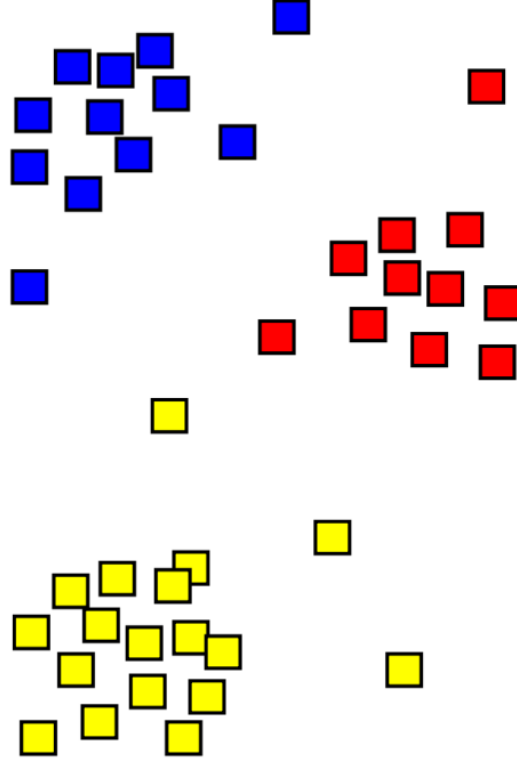
Загальний аналіз методів інтелектуальної обробки даних в Data Mining

Інтелектуальний аналіз даних – одна з найактуальніших тем в сучасному світі. Я більш ніж впевнений в цьому, так-як Бізнес-аналіз – тільки мала частина сфери застосування цього найпотужнішого інструменту.

З огляду на те, що Data Mining розвивалася і розвивається на стику таких дисциплін, як статистика, теорія інформації, машинне навчання, теорія баз даних, цілком закономірно, що більшість алгоритмів і методів Data Mining були розроблені на основі різних методів з цих дисциплін. Наприклад, процедура кластеризації k-means була просто запозичена з статистики.

Кластеризація

Кластеризація - це групування об'єктів на основі даних, що описують сутність цих об'єктів. Об'єкти усередині кластера повинні бути "схожими" один на одного і відрізнятися від об'єктів, які увійшли в інші кластери. Чим більше схожі об'єкти усередині кластера і чим більше відмінностей між кластерами, тим точніше кластеризація.

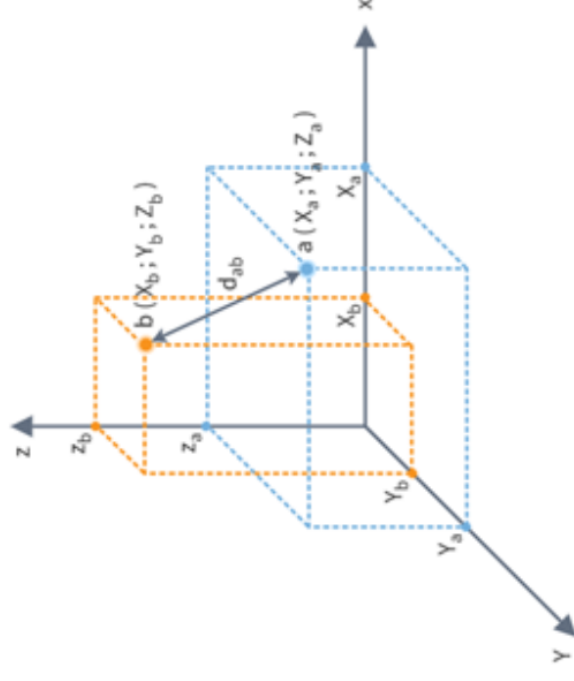

Етапи застосування кластерного аналізу:

1. Відбір вибірки об'єктів для кластеризації.
2. Визначення безлічі змінних, за якими будуть оцінюватися об'єкти у вибірці. При необхідності – нормалізація значень змінних.
3. Обчислення значень міри подібності між об'єктами.
4. Застосування методу кластерного аналізу для створення груп подібних об'єктів (кластерів).
5. Представлення результатів аналізу.

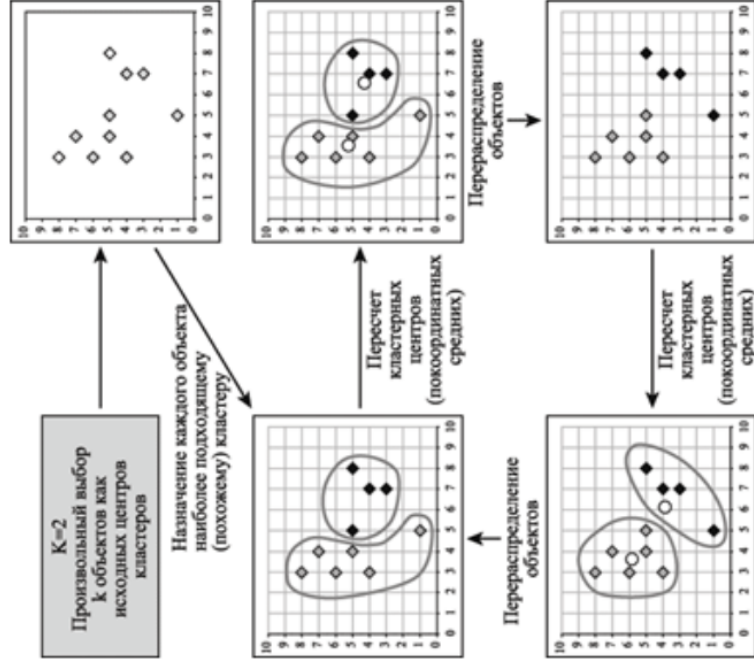
Евклідова відстань

Евклідова відстань є найбільш зрозумілою і інтерпретованою мірою відмінності або близькості об'єктів, представлених векторами ознак в багатовимірному просторі, відображаючи інтуїтивні властивості відстані між точками. Тому вона широко використовується в аналізі даних в якості критерію для об'єднання спостережень в класи і кластери, оцінки помилок в прогнозній аналітиці, а також методах візуалізації, наприклад картах Кохонена.

Алгоритм K-means

K-means найбільш простий, але в той же час досить неточний метод кластеризації в класичній реалізації. Він розбиває безліч елементів векторного простору на заздалегідь відоме число кластерів k . Дія алгоритму така, що він прагне мінімізувати середньоквадратичне відхилення на точках кожного кластера.

Аналіз методів моделювання часових рядів

Серед різних математичних моделей, що застосовуються для описання динамічних систем, важливе місце займають різницеві рівняння. Вони широко використовуються в науці і техніці при описі різних процесів і систем - електричних, механічних, біологічних, демографічних, економічних та ін.

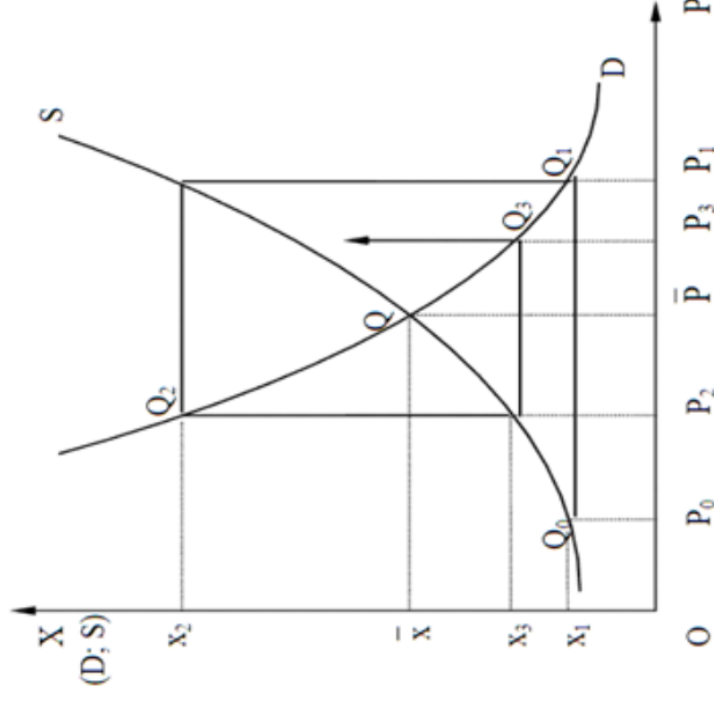
До різницевих рівнянь призводять багато екологічних завдань і моделі популяційної динаміки, економічні завдання, а також демографічні моделі.

$$x_{n+1} = ax_n(1 - x_n)$$

Динамічна павутинна модель

Павутинообразна модель - мікроекономічна модель, механізм якої при досконалої конкуренції встановлює ціни на основі коливань попиту і пропозиції, виробництво і ціни на товари з невеликим терміном зберігання, вийшовши зі стану рівноваги, не обов'язково повертаються до нього.

$$X_t = a + aP_t = b + bP_{t-1}$$

Дякую за увагу!

ДОДАТОК Б
ВІДГУК КЕРІВНИКА АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ
Факультет комп'ютерних наук

ВІДГУК

на атестаційну роботу магістра групи ІІЗм-18-3

Кам'янського Ігоря Андрійовича

спеціальність – 121– Інженерія програмного забезпечення
освітньо-наукова програма «Інженерія програмного забезпечення»

Тема атестаційної роботи: «Дослідження різницевих рівнянь для моделювання та аналізу дискретних динамічних систем»

Актуальність теми роботи Кам'янського І.А. визначається тим, що в інформаційній індустрії спостерігається зростання інтересу до технологій аналізу даних і заснованим на цих технологіях систем прийняття рішень. Передбачається, що часовий ряд генерується деякою дискретною динамічною системою, що описується різницевим рівнянням. Метою є відновлення динаміки системи та аналіз її поведінки. Таким чином, виникає задача аналізу даних, яка полягає у дослідженні динамічних різницевих моделей часових рядів.

В процесі підготовки атестаційної роботи та написання пояснювальної записки до неї Кам'янський І.А. продемонстрував свою готовність до самостійної дослідної діяльності. Перші два розділи роботи вирішує присвятити загальним поняттям інтелектуального аналізу даних; самостійно знайшов відповідну літературу та здійснив пошук у мережі Internet. У розділі 3 Кам'янський І.А. підійшов до розгляду дискретних динамічних систем. Наводить декілька класів різницевих рівнянь, що є моделями систем з дискретним часом.

Атестаційну роботу магістра групи ІІЗм-18-3 Кам'янського І.А. можна подати до розгляду в ЕК за спеціальністю 121 – «Інженерія програмного забезпечення», освітньо-науковою програмою «Інженерія програмного забезпечення».

Керівник атестаційної роботи:
доктор технічних наук,
професор Власенко Л.А.,
кафедра ІІІ, факультет КН, ХНУРЕ
17.05.2020

Рецензія

на атестаційну роботу магістра
магістранта групи **ІПЗм-18-3 Кам'янського Ігоря Андрійовича**
спеціальність – **121- Інженерія програмного забезпечення**
освітньо-наукової програми «**Інженерія програмного забезпечення**»

«Дослідження різницевих рівнянь для моделювання та аналізу дискретних динамічних систем»
(Тема атестаційної роботи)

Структура атестаційної роботи: пояснювальна записка 44 сторінки; графічна частина 16 аркушів.

Атестаційна робота, що надана на рецензування, дозволяє дослідити методи обробки даних за допомогою різницевих лінійних рівнянь в дискретних динамічних системах та проаналізувати методи моделювання дискретних динамічних систем. Тематика роботи є актуальною, оскільки найбільший інтерес до технологій інтелектуальної обробки даних, в першу чергу, проявляють компанії, що працюють в умовах високої конкуренції та мають чітку групу споживачів (роздрібна торгівля, фінанси, зв'язок, маркетинг).

Розділи атестаційної роботи впорядковані та рівномірно розподілені. В межах роботи студент проводить аналіз своєї предметної області, частина якої була пов'язана з методами побудови додатків за допомогою інших архітектур. Пояснювальна записка виконана якісно та відповідає вимогам атестаційних робіт магістра. У роботі студент продемонстрував вміння самостійно працювати з науковою літературою та інтернет-джерелами, що підтверджено переліком посилань.

Результати атестаційної роботи повністю відповідають поставленому завданню. Слайди презентації до роботи описують виконане дослідження.

Недоліком проекту є те, що за результатами теоретичних досліджень немає практичної реалізації отриманих висновків. Однак, зазначене вище зауваження не впливає на загальну оцінку атестаційної роботи магістра.

Вважаю, що атестаційна робота магістранта групи ІПЗм-18-3 Кам'янського І.А. відповідає вимогам до атестаційних робіт і заслуговує оцінки «добре - 75». Атестаційну роботу можна представити для захисту в ЕК за спеціальністю *121- Інженерія програмного забезпечення*, освітньо-науковою програмою «*Інженерія програмного забезпечення*».

Рецензент:

к.т.н, доцент, доцент кафедри
інженерії програмного забезпечення,
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Данова М.О.

Рецензія

на атестаційну роботу магістра
магістранта групи ПЗм-18-3 *Кам'янського Ігоря Андрійовича*
спеціальність – 121- **Інженерія програмного забезпечення**
освітньо-наукової програми Інженерія програмного забезпечення

«Дослідження різницевих рівнянь для моделювання та аналізу дискретних динамічних систем»

(тема атестаційної роботи)

Структура атестаційної роботи: пояснювальна записка 44 сторінки; графічна частина 16 аркушів.

Робота відповідає заданій темі. Тема дослідження є достатньо актуальною.

Розділи роботи добре структуровані, змістовні. Надані усі необхідні додатки, що допомагають повною мірою оцінити виконану роботу.

Студент Кам'янський І.А. глибоко проаналізував проблеми пов'язані з темою свого дослідження, розкрив деталі пов'язані зі специфікою різницевих рівнянь для моделювання та аналізу дискретних динамічних систем.

В якості недоліку слід зазначити наступне. Бажано було б зробити порівняльний аналіз з іншими методами дослідження дискретних динамічних систем, а також навести огляд можливостей використання відомих програмних рішень щодо моделювання динамічних процесів на базі теорії різницевих рівнянь. Також в роботі було надано лише теоретичні рекомендації без практичної реалізації.

Попри зазначений недолік, студент провів достатньо комплексний аналіз та отримав вагомні результати, що відображені у пояснювальній записці.

Студент Кам'янський І.А. провів глибокий аналіз спеціалізованої літератури та інтернет-ресурсів, опрацював усю цю інформацію та обґрунтував прийняті в роботі рішення.

Атестаційна робота студента групи ПЗм-18-3 Кам'янського І.А., відповідає усім вимогам, що пред'являються до таких робіт та заслуговує оцінки «добре» (80 балів).

Атестаційну роботу можна подати до захисту в ЕК за спеціальністю 121- «Інженерія програмного забезпечення», освітньо-наукова програма Інженерія програмного забезпечення.

Рецензент

Д.т.н., професор,
зав. кафедри ІУС

Петров К.Е.